

Februari 2021

BELEIDSAANBEVELINGEN

Uitrol Vierde Pijler Integratie- en Inburgeringsdecreet

1. Inleiding

Dit document omvat een aantal voorstellen m.b.t. de uitbouw van een nieuwe pijler (de vierde pijler) binnen het Vlaamse integratie- en inburgeringsdecreet. Het document zet een aantal uitdagingen op scherp en wil met concrete voorstellen, oplossingen aanreiken en de beleidsdialoog voeden.

Het Minderhedenforum streeft naar een inclusieve samenleving waarin mensen met een migratieachtergrond en etnisch-culturele minderheden volwaardig participeren in alle maatschappelijke domeinen en op alle niveaus, in een superdiverse maatschappij vrij van racisme en discriminatie. Vanuit netwerkvorming, expertisedeling en -opbouw, en vanuit de leefwereld van mensen met een migratieachtergrond, adviseren we beleidmakers, overheden, middenveldorganisaties, (semi-) private organisaties en werkgevers om de participatie van mensen met een migratieachtergrond te versterken. We stimuleren, ondersteunen en initiëren ook concrete acties op het terrein met tal van actoren om inclusie te realiseren.

Decenniumdoelen is het platform van armoedeorganisaties en het brede middenveld met als doel de halvering van de armoede op 10 jaar tijd. Decenniumdoelen vertrekt van 7 concrete doelstellingen rond inkomen, werk, wonen, onderwijs, gezondheid, samen-leven en geëngageerd beleid, om armoede effectief te verminderen. Met een Armoedebaarometer en studies roept Decenniumdoelen de regeringen en de brede samenleving op om werk te maken van armoede.

Graag verwijzen we hierbij ook naar de landenanalyse die het HIVA uitvoerde in opdracht van Decenniumdoelen en Minderhedenforum. De verkennende studie geeft een zicht op buddywerkingen in Duitsland, Nederland en Catalonië en maakt vervolgens de link met de vierde pijler binnen het Vlaams Integratie en -inburgeringsdecreet.

www.komafmetarmoede.be/publicaties

2. De vierde pijler binnen het integratie- en inburgeringsdecreet

Om uitvoering te geven aan het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 omtrent de hertekening van inburgering en het aanpassen van het integratiebeleid, dient het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid op verschillende punten te wijzigen.

Eén van die wijzigingen betreft de ontwikkeling en uitrol van een nieuwe pijler, nl. de vierde pijler.

Het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024 stelt:

“We bouwen een vierde pijler uit, met het oog op betere participatie en integratie van de inburgeraar en het creëren van een netwerk. We bieden een traject op maat aan van 40 uur in de vorm van een buddyproject, een kennismakingsstage bij een bedrijf, vereniging, organisatie of lokaal bestuur, of vrijwilligerswerk. Ook vanuit de ontvangende samenleving leveren we hiervoor de nodige

inspanningen. De lokale besturen zijn hiervan de regisseur, in overleg met de trajectbegeleider. Het aanbod is optioneel voor wie werkt, studeert of vrijwillig een inburgeringstraject volgt.”

Concreet gaat de vierde pijler over een participatie- en netwerktraject. Elke verplichte inburgeraar die niet werkt of niet studeert op het ogenblik van het ondertekenen van het inburgeringscontract neemt veertig uren deel aan netwerkbevorderende initiatieven. Dit kan op verschillende manieren ingevuld worden: in de vorm van een buddyproject, een kennismakingsstage bij een bedrijf, vereniging, organisatie of lokaal bestuur, een initiatie in het vrijwilligerswerk,... Het doel is te zorgen voor een betere participatie en integratie van de inburgeraars en het creëren van een netwerk.

Veel lokale besturen zetten vandaag al initiatieven op om sociale netwerking en participatie van inburgeraars te bevorderen. Sinds 1 januari 2021 is men ook gestart met proeftuinen op [\(AMIF – oproep 507\)](#) in samenwerking met het HIVA, de VVSG en het Agentschap Integratie en Inburgering. Bedoeling van de oproep is een aantal experimenten op te zetten rond sociale netwerking en participatie voor inburgeraars. Verschillende concepten van sociale netwerking en participatie worden binnen deze proeftuinen verder ontwikkeld, uitgetest en geëvalueerd. Daarnaast werken de proeftuinen aan een operationeel kader voor een duurzame invulling van de vierde pijler inburgering in de lokale context.

Het proces die deze proeftuinen doorlopen vormt dus een belangrijk voortraject in de uitbouw en uitrol van de vierde pijler.

De ambitie van de Vlaamse regering is om tegen eind 2021 het decreet gewijzigd te hebben en een operationalisering te hebben van het gewijzigde decreet en dus ook de vierde pijler vanaf 1 januari 2022.

3. Uitdagingen en aanbevelingen

De vierde pijler van het Integratie- en inburgeringsdecreet is ambitieus. Het wil een hefboom zijn om nieuwkomers te integreren en hen een volwaardige plaats te geven in onze samenleving.

De vierde pijler vraagt heel wat van de samenleving; de Vlaamse overheid doet immers een beroep op die samenleving om de integratie mogelijk te maken. Om dit te realiseren zal Vlaanderen heel wat vrijwilligers (buddy's, mentoren,...) nodig hebben.

De 4de pijler staat of valt met de kwalitatieve omkadering van inburgeraar en vrijwilliger, maar ook met de realisatie van een toereikend en kwalitatief aanbod.

- **KWALITEITSVOL DEKKEND AANBOD**

Een duidelijk kwaliteitskader

De vierde pijler vraagt een duidelijk kwaliteitskader. Een kwaliteitskader dat een garantie biedt voor de inburgeraar, de buddy/mentor/tutor, de lokale besturen en het (boven)lokale middenveld. Het kwaliteitskader stimuleert de werkingen tot het “beter” doen. Het bevat aanbevelingen over de rol en taak van de begeleidende vrijwilliger, stageplaats of werkplek, de randvoorwaarden waaraan deze moeten voldoen, de soort begeleiding en ondersteuning die de inburgeraar kan verwachten, een ethische code en procedure die eventuele conflicten of moeilijkheden kan beantwoorden, ...

Aanbeveling 1: Een **Vlaams kwaliteitskader** wordt vastgelegd. Deze wordt ontwikkeld op basis van de huidige ervaringen (mentor2work, Armentekort, ...) en in samenspraak met het middenveld. Een bottom-up ontwikkeling van het kwaliteitskader biedt tevens de kans om gedragenheid door het (boven)lokale middenveld en de brede samenleving voor een vierde pijler te vergroten.

Omkadering vrijwilligers

Een grote uitdaging is de **pool aan vrijwilligers** die de verplichte inburgeraar(s) willen begeleiden, wegwijs maken, stimuleren, ... en hen uiteindelijk een sociaal netwerk bezorgen. De vierde pijler kijkt naar de lokale besturen om die personen te vinden en te begeleiden.

Zonder een samenwerking met het lokale verenigingsleven zal het in de meeste gemeenten moeilijk zijn om aan voldoende vrijwilligers, stage/werkplekken,.. te geraken, maar ook om dat dekkend aanbod, vol te houden. Dit plaatst het **lokale middenveld centraal** in de werking van de vierde pijler.

Een centrale rol houdt meer in dan het louter aanleveren van stageplaatsen, toeleiden van mentoren, buddy's enz. Het veronderstelt een samenwerking op het lokale (intergemeentelijke) niveau waarbij beiden, het lokaal bestuur en het lokale middenveld gelijkwaardig, als partners, de vierde pijler uitrollen. Behalve dan het aanreiken van vrijwilligers, ontbreekt het binnen de vierde pijler, echter aan een duidelijke en centrale rol van het lokale middenveld.

Aanbeveling 2: Het voorstel is dan ook het **creëren van samenwerkingsverbanden op (inter)gemeentelijk niveau** om de vierde pijler uit te rollen. Plannen van deze vrijwilligerswerking, begeleiding, ondersteuning en financiering zijn enkele van de taken binnen deze samenwerkingsverbanden.

Voldoende aanbod op maat

In de memorie van toelichting betreffende het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en inburgeringsbeleid staat:

Belangrijk is dat de verplichte inburgeraar zelf een verantwoordelijkheid krijgt om te bewijzen dat hij voldoende inspanningen levert in het kader van de vierde pijler. Hiervoor worden eenvormige documenten en procedures opgemaakt. Hij kan gebruik maken van het aanbod van de lokale besturen, maar kan ook participeren aan zelf gekozen initiatieven (bv. stage in een bedrijf).

Dit legt een enorme verantwoordelijkheid bij de inburgeraar zelf m.b.t. een realiteit die niet geheel onder zijn controle valt. Er moet namelijk minimaal **voldoende aanbod** gecreëerd worden, dat aangepast is aan de noden en behoeften van iedere inburgeraar. Meerdere good practices bestaan hierrond en kunnen bijdragen aan een aanbod op maat.

De invulling van de vierde pijler participatie en netwerk dient **maatwerk** te zijn en in te spelen op de noden en mogelijkheden van de inburgeraar. Dat wil zeggen dat het aangeboden traject van stage, vrijwilligerswerk of buddy'ing/mentoring een **meerwaarde moet betekenen voor het professionele, educatief of sociale perspectief dat de inburgeraar koos**. Dé uitdaging voor het hernieuwde inburgeringsbeleid moet immers zijn de lange weg naar participatie binnen de verschillende

levensdomeinen (arbeidsmarkt, onderwijs, cultuur, woningmarkt,...) te verkorten. De nieuwe opdracht binnen het inburgeringstraject moet vooral bijdragen aan evenredige en evenwaardige participatie binnen de verschillende levensdomeinen. Zij moet ook nieuwe toegangspoorten openen en de inburgeraar een perspectief bieden van een opwaarts sociale mobiliteit.

Vanuit die optiek lijkt het een vreemde keuze om de lokale besturen de regie te geven over alle drie de perspectieven en types stages/vrijwilligersjobs/buddying. Voor mentoring naar werk bijvoorbeeld, ligt deze regierol momenteel bij de VDAB. Voor het vinden van tutors naar hoger onderwijs kan de regierol best liggen bij een onderwijsactor. Wanneer het gaat over het sociaal perspectief en het versterken van de maatschappelijke participatie kan het lokale bestuur wel een rol spelen.

Aanbeveling 3: Daarom pleiten we ervoor om de **regisseur te bepalen in functie van het door de inburgeraar gekozen perspectief** om te garanderen dat dit 40 uur extra bijdraagt aan zijn/haar professioneel of educatief perspectief. Een regierol betekent niet dat de volledige uitvoering bij deze actor moet worden gelegd. Bestaande buddy- en mentorings- en vrijwilligersprojecten zijn veelal ontstaan vanuit middenveldorganisaties en zij vormen dus een centrale partner.

Aanbeveling 4: De respectievelijke overheden met de lokale partners moeten **maximaal garanderen dat deze vierde pijler ook ingebed zit in het verdere traject naar hefboomdomeinen zoals bijvoorbeeld werk en/of onderwijs**. Daarom dienen ze proactief een aanbod uit te werken.

- **HET VERPLICHTEND KARAKTER**

Een andere uitdaging vormt het **verplichtend karakter**. De vrijwilliger neemt een verantwoordelijkheid ten opzichte van de inburgeraar op. Z/hij begeleidt, ondersteunt, maakt wegwijs, creëert samen een sociaal netwerk, ... Dit zijn vrijwilligers met een groot hart voor een samenleving. Zij hebben een "positieve verantwoordelijkheid", want zij zijn er om de nieuwkomer sterker te maken en perspectief te bieden.

"Positieve verantwoordelijkheid" botst echter met de voorwaarden die opgelegd worden aan de inburgeraar. Voor hem/haar zijn het verplichtingen die nagekomen moeten worden, verplichtingen waaraan sancties gekoppeld zijn. De vierde pijler legt impliciet een extra taak/rol op de schouders van de begeleidende vrijwilliger of de stage/werkplek. Wat moeten die doen als de nieuwkomer niet aan de verplichtingen om welke reden ook kan voldoen?

Een voldoende en kwaliteitsvolle vierde pijler-werking veronderstelt dat de begeleidende vrijwilliger op een positieve manier zijn engagement voor het integratieproces kan tonen. Z/hij moet de inburgeraar mee op weg helpen en stimuleren, moet een veilige plek en ontmoeting zijn voor de inburgeraar. Deze "positieve" rol botst met het "verplichte karakter" van de 40 uur begeleiding/traject. Het botst ook met het aanbrenge van buddy's, mentoren, tutors, enz. Welke vrijwilliger wil een dergelijke controlerende rol opnemen?

Aanbeveling 5: Buig deze “verplichting” om tot een stimulerend, enthousiasmerend project voor de nieuwkomer waarbij positieve stimuli gebruikt worden. **Deze verplichting kan namelijk niet hard gemaakt worden** wanneer het aanbod ontoereikend is. Hiervoor moeten garanties worden ingebouwd in het inburgeringscontract. Wie bereid is om hierin mee te stappen en kan aantonen dat na x tijd geen geschikte stage of buddy beschikbaar is, moet in elk geval toch een inburgeringscertificaat kunnen krijgen.

Aanbeveling 6: De inburgeraar wordt ondersteund door een onafhankelijke organisatie bij **klachten** over een gebrekkige toepassing van de vierde pijler.

Aanbeveling 7: De begeleidende vrijwilliger (buddy/tutor/mentor) **kan en mag nooit een “controleerende” rol opnemen.** Z/hij moet op alle momenten de nieuwkomer kunnen ondersteunen. Als de relatie tussen inburgeraar en begeleidende vrijwilliger er eentje wordt van machtsverhoudingen en controle dan legt dit een zware druk op de relatie tussen vrijwilliger en inburgeraar en riskeert dit net het initiële opzet te doen falen.

- **FINANCIELE ONDERSTEUNING**

Het ontwikkelen van de vierde pijler vraagt een serieuze bijdrage van het lokale en of bovenlokaal middenveld, van vrijwilligers en lokale besturen. Hen steunen en ondersteunen is de taak van de Agentschappen en van het overkoepelend integratie- en inburgeringsbeleid.

Aanbeveling 8: We vragen binnen het decreet een duidelijke en gebudgetteerde plaats voor het lokale middenveld en de begeleidende vrijwilligers.

Februari 2021,
Kathleen Van Den Daele (Minderhedenforum)
Michel Debruyne (Decenniumdoelen)